

Құрылтайшы және баспагер:

«Қазақстан Республикасының
Заңнама және құқықтық
ақпарат институты» ШЖҚ РМК
2006 жылдан бастап шығады
Журналдың материалдары
www.iz.adilet.gov.kz
сайтында орналастырылған
Заң ғылымдары бойынша
диссертациялардың негізгі ғылыми
нәтижелерін жариялауға арналған
басылымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж.
№894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес құрамы

Сәрпеков Р.Қ. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан) – (төраға)
Абайділдинов Е.М. – з.ғ.д. (Нұр-
Сұлтан, Қазақстан)
Абызов Р.М. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Бельх В.С. – з.ғ.д. (Екатеринбург,
Ресей)
Губин Е.П. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Мельник Р.С. – з.ғ.д. (Киев, Украина)
Моисеев А.А. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Муромцев Г.И. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Рахметов С.М. – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Малиновский В.А. – з.ғ.д. (Нұр-
Сұлтан, Қазақстан)
Унзила Шапақ – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)

Редакциялық алқа құрамы

Құлжабаева Ж.О. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан) – (төраға)
Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – ҚР еңбек сіңірген
мәдениет қайраткері (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Байниязова З.С. – з.ғ.к. (Саратов,
Ресей)
Қазбаева Ә.Ғ. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Казиев З.Ғ. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Киязова А.Ж. – (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Қоныс В.Т. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Куликпаева М.Ж. – PhD (Нұр-
Сұлтан, Қазақстан)
Нұрғазинов Б.Қ. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Нұрмағамбетов Р.Ғ. – PhD (Челябинск,
Ресей)
Примашев Н.М. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Рахымбердин К.Х. – з.ғ.д. (Өскемен,
Қазақстан)
Тегізбекова Ж.Ч. – з.ғ.к. (Бишкек,
Қызығызстан)

Бас редактор

Дүйсенов Е.А. – з.ғ.к.

Журнал редакциясы

Колтубаева Г.Б.
Ердешева Д.Т.
Жұмагелдина Б.Ж.
Байленова А.К.
Джамбуршин К.А.

Қазақстан Республикасы Мәдениет
және ақпарат министрлігі Ақпарат
және мұрағат комитетінің
БАҚ есепке қою туралы куәлігі
№ 17761-Ж 25.06.2019 ж.
(Алғашқы есепке қою кезіндегі нөмірі
мен мерзімі №6592-Ж. 07.09.2005 ж.)

Мекен-жайы:

Қазақстан Республикасы, 010000,
Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел даңғ., 8 үй
тел: 8(7172)74-02-06;
факс: 8(7172)74-14-43
www.iz.adilet.gov.kz
E-mail: instzak-kz@mail.ru,
institutzakonodatelstva@gmail.com

МАЗМҰНЫ

Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институтының директоры Р.Қ. Сәрпековтің кіріспе сөзі.....	8
Редакция бағанасы	14
ҚР Әділет министрінің Қоғамдық кеңес алдындағы есептік кездесудегі баяндамасы (2019 жылғы 31 мамыр).....	18
Конституциялық және әкімшілік құқық	
М.Х. МАТАЕВА Қазақстан және Орталық Азия елдері парламенттерінің конституциялық регламенттелуі.....	22
Б.К. НҰРҒАЗИНОВ, А.С. ТӨЛЕПБАЕВА Әкімшілік сот өндірісіндегі соттың рөлі.....	31
Т.И. РЯХОВСКАЯ (Новосибирск қ.) Ресей мен Қазақстанның конституциялық құқығының дамуындағы ортақ және өзіндік ерекшеліктер туралы мәселеге.....	38
Р.Қ. СӘРПЕКОВ, С.С. ШЕШЕНБАЕВА Әкімшілік-процестік және әкімшілік-рәсімдік қатынастар: ұғымы, ерекшеліктері және олардың арақатынасы.....	44
А.Б. ҚАЙЖАҚПАРОВА, Б.Б. ЕРМЕКБАЕВ Әкімшілік сот ісін жүргізудегі өкілдік институтының құқықтық табиғаты туралы.....	51
Азаматтық және азаматтық іс жүргізу құқығы	
М.К. СҮЛЕЙМЕНОВ, А.Е. ДҮЙСЕНОВА Соттар мен төреліктердің өзара іс-қимылы: теория және практика мәселелері.....	58
Т.И. МАКАРОВА, Г.Т. ДЖАБАЙЛДАЕВА (Минск қ.) Ремедиация жерді құқықтық қорғау бағыты ретінде.....	72
М.А. ЕСТЕМИРОВ Отандық сот практикасында бірізділік талабының қолданылуына қысқаша шолу.....	77
Қылмыстық құқық және қылмыстық процесс	
Д.А. ФИНК In rem мүлікте ықтимал тәркілеуді қамтамасыз ету үшін мүлікке тыйым салу.....	82
А.Т. КӘРІПОВА, Е.А. ОМАРОВ, А.Ж. ӘКІШЕВ Қылмыстық процестегі процестік шығасылар: ұғымы мен белгілері.....	91
Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану	
О.Н. ТОЛОЧКО (Минск қ.) Мемлекеттердің халықаралық-құқықтық жауапкершілігі заңдық жауапкершіліктің айрықша түрі ретінде.....	100
Е.Б. АБДРАСУЛОВ, Ж.И. ИБРАГИМОВ, Г.А. ТӨЛЕУХАНОВА Мемлекеттік қызметшілердің кәсіптік құқықтық мәдениетін қалыптастыру және нығайту: шет елдердің тәжірибесі.....	107
А.Қ. ҚҰРМАНОВА, Қ.Е. ИСМАҒҰЛОВ Халықаралық және ұлттық құқықтағы мәжбүрлеу институтын ресми түсіндіру проблемасы.....	114
Құқықтық мониторинг	
А.Ғ. ҚАЗБАЕВА, Н.Н. ОМАРОВА Құқықтық мониторингті дамытудың кейбір аспектілері және оның перспективалары.....	122
М.Х. ХАСЕНОВ Қазақстан Республикасының жылжымайтын мүлікке құқықтарды мемлекеттік тіркеу туралы заңнамасын талдау нәтижелері туралы.....	130
М.И. ДЯЧУК Азаматтық сот ісін жүргізудегі татуластыру рәсімдері.....	141
А.С. РАМАЗАНОВА Қазақстан Республикасында медиацияның қолданылу салаларының проблемалары.....	148
М.И. ДЯЧУК, А.С. ҚОЖАБЕКОВА Ұлтаралық және дінаралық жанжалдарды реттеудегі медиация.....	154
Мемлекеттік тілдегі заң шығармашылығы практикасынан	
Г.К. АҚЫЛБЕКОВА Ғылыми лингвистикалық сараптама жүргізудің кейбір мәселелері.....	162
Д.М. ШЫҒЫСБАЕВА, Н.А. ХАМЗИНА Терминдерді қолдану: тиімділігі мен келеңсіздіктері.....	168
А.К. МАХАМБЕТОВА Латын әліпбиіне негізделген кейбір әліпбилер туралы.....	175

Жас ғалым мінбері	
Л.А. ЖЕРЖ (Ирпень к., Украина) Заңсыз транспланттауға байланысты қылмыстардың алдын алу мен болдырмаудың шетелдік тәжірибесі.....	183
Е.М. ЕЛУБАЙ, Н.Б. МАУЫТҚАЛИ Қазақстан Республикасының тәуелсіздік жылдарындағы қылмыстық саясатының даму тарихынан.....	192
М.Е. ТӨЛЕУОВА Халықаралық-құқықтық құжаттарда және кейбір шет елдердің заңнамаларында паракорлықтың құқықтық регламенттелуі.....	200
Е.А. МҰХАНБЕДИЕВ Прецедентті құқық қолдану жүйесінің «қолданыстағы құқығы»: үш деңгейлі реттеу перспективалары және Қытай тәжірибесі.....	206
Ғылыми өмір хроникасы	
Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институтының Сапарғалиев оқулары шеңберінде «Қазақстан Республикасының Құқықтық саясат тұжырымдамасын (2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезең) іске асырудың өзекті мәселелері» тақырыбында өткен халықаралық ғылыми-практикалық конференцияға қатысуы туралы ақпараттық хабарлама, 2019 жылғы 5 сәуір, Алматы қ.....	217
Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты өкілдерінің халықаралық жария құқық бойынша «Блищенков оқулары» XVII халықаралық конгресіне қатысуы туралы ақпараттық хабарлама, Мәскеу қ., 2019 жылғы 13 сәуір.....	220
Қазақстан Республикасы Әділет министрлігі делегациясының «Tashkent Law Spring» I халықаралық заң форумына қатысуы туралы ақпараттық хабарлама, 2019 жылғы 24-26 сәуір, Ташкент қ.....	226
ҚР ЗҚАИ директорының «Құқықтық жүйелердің конвергенциясы: ағылшын құқығы және Қазақстан құқығы» атты баяндамасы.....	229
«Ұлттық заңнаманы талдау аясында корпоративтік құқықтың кейбір элементтерін енгізу перспективалары» атты дөңгелек үстел туралы ақпараттық хабарлама, Нұр-Сұлтан қ., 2019 жылғы 13 мамыр.....	233
Кітапхана қорына келіп түскен басылымдардың көрмесі туралы ақпараттық хабарлама.....	236
«Соттық құқықтық саясат» халықаралық ғылыми-практикалық конференция жұмысына қатысу туралы ақпараттық хабарлама, Санкт-Петербург қ., 2019 жылғы 17-18 мамыр.....	237
«Құқық және экономика: ұлттық тәжірибе және даму стратегиясы» атты халықаралық заң форумы туралы ақпараттық хабарлама, Новосибирск қ., Ресей Федерациясы, 2019 жылғы 22-24 мамыр.....	241
«Жаршының» мұрағат беттері	
Р.Г. МИРОНОВ Бостандықты шектеу түріндегі қылмыстық жазаның қазіргі түсінігі (ҚР ЗИ Жаршысындағы мақала, №2 (22)-2011, 38-40-б.).....	246
Қ.Е. ИСМАҒҰЛОВ, Б.Ж. ҚЫЗДАРБЕКОВА З.ғ.д. Р.Г.Мионовтің «Бостандықты шектеу түріндегі қылмыстық жазаның қазіргі түсінігі» ғылыми жарияланамына қайтып оралғанда.....	249
Библиография	
А.Н. Жеребцов пен Н.В. Павловтың «Административная правоприменительная практика: теоретические и практические аспекты» атты монографиясына рецензия. - М.: Юстицинформ, 2018. – 167 б.....	253
З.ғ.д., проф. К.А. Бекашевтің халықаралық жария құқық жөніндегі оқулығына рецензия.....	255
А.И. Бастрыкин, В.П. Кириленко, В.А. Шамахова жалпы ред. «Экстремизм в современном мире» атты монографияларына рецензия. - СПб.: ИПЦ СЗИУ РАНХиГС, 2018. – 444 б.....	257
Даналық ойлар	260

Учредитель и издатель:
РГП на ПХВ «Институт
законодательства и правовой
информации Республики Казахстан»
Издается с 2006 года
Все материалы журнала размещаются
на сайте www.iz.adilet.gov.kz
Включен в перечень изданий
для публикации основных научных
результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894
от 30.05.2013 г.)

Состав Редакционного совета
Сарпеков Р.К. (Нур-Султан, Казах-
стан) – (председатель)
Абайдельдинов Е.М. – д.ю.н. (Нур-
Султан, Казахстан)
Абызов Р.М. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Белых В.С. – д.ю.н. (Екатеринбург,
Россия)
Губин Е.П. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Мельник Р.С. – д.ю.н. (Киев, Украина)
Моисеев А.А. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Муромцев Г.И. – д.ю.н. (Москва,
Россия)
Рахметов С.М. – д.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Малиновский В.А. – д.ю.н. (Нур-
Султан, Казахстан)
Унзила Шапак – д.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)

Состав Редакционной коллегии
Кулжабаева Ж.О. – к.ю.н. (Нур-
Султан, Казахстан) – (председатель)
Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – заслуженный
деятель культуры РК (Нур-Султан,
Казахстан)
Байниязова З.С. – к.ю.н. (Саратов,
Россия)
Казбаева А.Г. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Казиев З.Г. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Киязова А.Ж. – (Нур-Султан,
Қазақстан)
Конусова В.Т. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Куликпаева М.Ж. – PhD (Нур-Султан,
Казахстан)
Нургазинов Б.К. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Нурмагамбетов Р.Г. – PhD (Челябинск,
Россия)
Примашев Н.М. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Рахимбердин К.Х. – д.ю.н. (Усть-Ка-
меногорск, Казахстан)
Тегизбекова Ж.Ч. – к.ю.н. (Бишкек,
Кыргызстан)

Главный редактор
Дюсенов Е.А. – к.ю.н.

Редакция журнала
Колтубаева Г.Б.
Ердешева Д.Т.
Жумагелдина Б.Ж.
Байленова А.К.
Джамбуршин К.А.

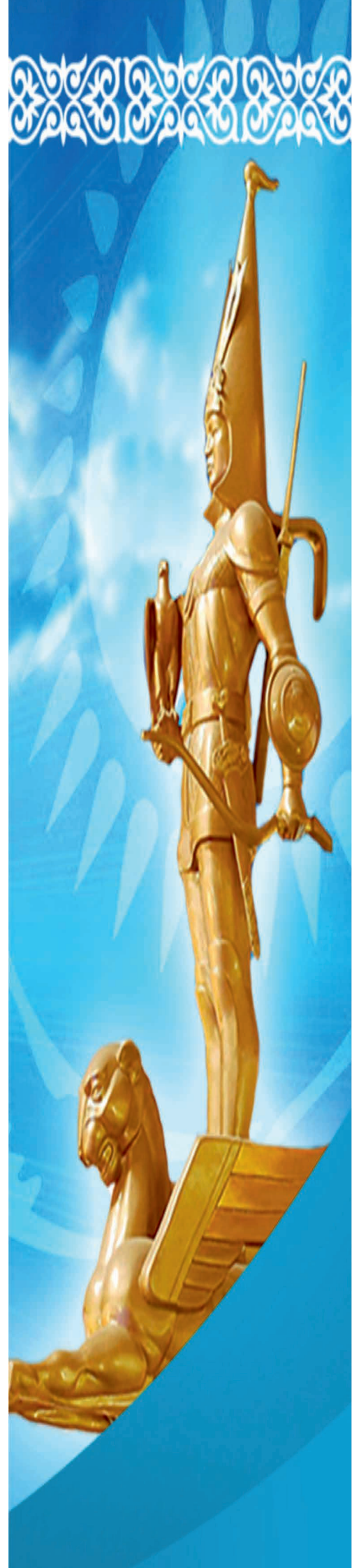
Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 17761-Ж
от 25.06.2019 г. Комитета информации
и архивов Министерства культуры
и информации Республики Казахстан
(№ и дата первичной постановки на учет
№6592-Ж. 07.09.2005 г.)

Адрес:
Республика Казахстан, 010000,
г. Нур-Султан, пр. Мәңгілік ел, д. 8
тел.: 8(7172)74-02-06;
факс: 8(7172)74-14-43
www.iz.adilet.gov.kz
E-mail: instzak-kz@mail.ru,
institutzakonodatelstva@gmail.com

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Вступительное слово директора Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан Сарпекова Р.К.</i>	9
Колонка редакции	15
<i>Доклад министра юстиции РК на отчетной встрече перед Общественным советом (31 мая 2019 года)</i>	18
Конституционное и административное право	
М.Х. МАТАЕВА Конституционная регламентация парламентов Казахстана и стран Центральной Азии	22
Б.К. НУРГАЗИНОВ, А.С. ТУЛЕПБАЕВА Роль суда в административном судопроизводстве	31
Т.И. РЯХОВСКАЯ (г. Новосибирск) К вопросу об общем и самобытном в развитии конституционного права России и Казахстана	38
Р.К. САРПЕКОВ, С.С. ШИШИМБАЕВА Административно-процессуальные и административно-процедурные отношения: понятие, особенности и их соотношение	44
А.Б. КАЙЖАКПАРОВА, Б.Б. ЕРМЕКБАЕВ О правовой природе института представительства в административном судопроизводстве	51
Гражданское и гражданско-процессуальное право	
М.К. СУЛЕЙМЕНОВ, А.Е. ДУЙСЕНОВА Взаимодействие судов и арбитражей: проблемы теории и практики	58
Т.И. МАКАРОВА, Г.Т. ДЖАБАИЛДАЕВА (г. Минск) Ремедиация как направление правовой охраны земель	72
М.А. ЕСТЕМИРОВ Краткий обзор применения требования единообразия в отечественной судебной практике	77
Уголовное право и уголовный процесс	
Д.А. ФИНК Наложение ареста на имущество для обеспечения возможной конфискации in rem	82
А.Т. КАРИПОВА, Е.А. ОМАРОВ, А.Ж. АКИШОВ Процессуальные издержки в уголовном процессе: понятие и признаки	91
Международное право и сравнительное правоведение	
О.Н. ТОЛОЧКО (г. Минск) Международно-правовая ответственность государств как особый вид юридической ответственности	100
Е.Б. АБДРАСУЛОВ, Ж.И. ИБРАГИМОВ, Г.А. ТОЛЕУХАНОВА Формирование и укрепление профессиональной правовой культуры государственных служащих: опыт зарубежных стран	107
А.К. КУРМАНОВА, К.Е. ИСМАГУЛОВ Проблема официального толкования института принуждения в международном и национальном праве	114
Правовой мониторинг	
А.Г. КАЗБАЕВА, Н.Н. ОМАРОВА Некоторые аспекты развития правового мониторинга и его перспективы	122
М.Х. ХАСЕНОВ О результатах анализа законодательства Республики Казахстан о государственной регистрации прав на недвижимое имущество	130
М.И. ДЯЧУК Примирительные процедуры в гражданском судопроизводстве	141
А.С. РАМАЗАНОВА Проблемы сфер применения медиации в Республике Казахстан	148
М.И. ДЯЧУК, А.С. КОЖАБЕКОВА Медиация в регулировании межнациональных и межрелигиозных конфликтов	154
Из практики законодательства на государственном языке	
Г.К. АКЫЛБЕКОВА Некоторые вопросы проведения научной лингвистической экспертизы	162
Д.М. ШЫНГЫСБАЕВА, Н.А. ХАМЗИНА Применение терминов: эффективность и неуместность	168
А.К. МАХАМБЕТОВА О некоторых алфавитах на основе латиницы	175

Трибуна молодого ученого	
Л.А. ЖЕРЖ (г. Ирпень, Украина) Зарубежный опыт предупреждения и предотвращения преступлений, связанных с незаконной трансплантацией.....	183
Е.М. ЕЛУБАЙ, Н.Б. МАУЫТҚАЛИ Из истории развития уголовной политики Республики Казахстан за годы его независимости.....	192
М.Е. ТУЛЕУОВА Правовая регламентация ответственности за взяточничества в международно-правовых документах и законодательствах некоторых зарубежных стран.....	200
Е.А. МУХАНБЕДИЕВ «Право в действии» системы прецедентного правоприменения: перспективы трехуровневого регулирования и опыт Китая.....	206
Хроника научной жизни	
Информационное сообщение об участии Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан в международной научно-практической конференции в рамках Сапаргалиевских чтений на тему «Актуальные вопросы реализации Концепции правовой политики Республики Казахстан (период с 2010 до 2020 года)», 5 апреля 2019 года, г. Алматы.....	218
Информационное сообщение об участии представителей Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан в XVII международном конгрессе по международному публичному праву «Блищенковские чтения», г. Москва, 13 апреля 2019 года.....	222
Информационное сообщение об участии делегации Министерства юстиции Республики Казахстан в I Международном юридическом форуме «Tashkent Law Spring», 24-26 апреля 2019 года, г. Ташкент.....	227
Доклад директора ИЗПИ РК «Конвергенция правовых систем: английское право и право Казахстана».....	229
Информационное сообщение о круглом столе «Перспективы внедрения некоторых элементов корпоративного права в свете анализа национального законодательства», г. Нур-Султан, 13 мая 2019 года.....	234
Информационное сообщение о выставке изданий, поступивших в фонд.....	237
Информационное сообщение об участии в работе Международной научно-практической конференции «Судебная правовая политика», г. Санкт-Петербург, 17-18 мая 2019 года.....	238
Информационное сообщение о Международном юридическом форуме «Право и экономика: национальный опыт и стратегии развития», г. Новосибирск, Российская Федерация, 22-24 мая 2019 г.....	242
Архивные страницы «Вестника»	
Р.Г. МИРОНОВ Современное понимание уголовного наказания в виде ограничения свободы (статья в Вестнике ИЗ РК, №2(22)-2011, с. 38-40).....	246
К.Е. ИСМАГУЛОВ, Б.Ж. КЫЗДАРБЕКОВА Возвращаясь к научной публикации д.ю.н. Р.Г. Миронова «Современное понимание уголовного наказания в виде ограничения свободы».....	249
Библиография	
Рецензия на монографию Жеребцова А.Н. и Павлова Н.В. «Административная правоприменительная практика: теоретические и практические аспекты. - М.: Юстицинформ, 2018. – 167 с.....	253
Рецензия на учебник д.ю.н., проф. К.А. Бекашева по международному публичному праву.....	255
Рецензия на монографию под общ.ред. А.И. Бастрыкина, В.П. Кириленко, В.А. Шамахова «Экстремизм в современном мире». - СПб.: ИПЦ СЗИУ РАНХиГС, 2018. – 444 с.....	257
Мудрые мысли	260

Founder and publisher:
RSE on the REM «Institute
of Legislation and Legal information
of the Republic of Kazakhstan»

Published since 2006

All journal materials are placed
on the website

www.iz.adilet.gov.kz

Included in the list of publications of basic
scientific results of dissertations on legal
sciences (Order CCES MES RK №894
from 05.30.2013)

Editorial Council members

Sarpekov R.K. (*Nur-Sultan, Kazakhstan*)
– (*Chairman*)

Abaydeldinov E.M. – *d.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*

Abyzov R.M. – *d.j.s. (Moscow, Russian)*

Belih V.S. – *d.j.s. (Ekaterinburg, Russian)*

Gubin E.P. – *d.j.s. (Moscow, Russian)*

Melnik R.S. – *d.j.s. (Kiev, Ukraine)*

Moiseev A.A. – *d.j.s. (Moscow, Russian)*

Muromcev G.I. – *d.j.s. (Moscow, Russian)*

Rahmetov S.M. – *d.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*

Malinovski V.A. – *d.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*

Unzila Shapak – *d.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*

Editorial Board members

Kulzhabayeva Zh.O. – *c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)* – (*Chairman*)

Azer Aliyev – *PhD (Kiel, Germany)*

Aiyymbetov M.A. – *Honored Worker of Culture of Kazakhstan, (Nur-Sultan, Kazakhstan)*

Bainiyazova Z.S. – *c.j.s. (Saratov, Russian)*

Kazbayeva A.G. – *c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*

Kaziyev Z.G. – *c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*

Kiyazova A.Zh. – (*Nur-Sultan, Kazakhstan*)

Konusova V.T. – *c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*

Kulikpayeva M.Zh. – *PhD (Nur-Sultan, Kazakhstan)*

Nurgazinov B.K. – *c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*

Nurmagambetov R.G. – *PhD (Chelyabinsk, Russian)*

Primashev N.M. – *c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*

Rakhimberdin K.H. – *d.j.s. (Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan)*

Tegizbekova Zh.Ch. – *c.j.s. (Bishkek, Kyrgyzstan)*

Chief Editor

Dyussenov Ye.A. – *c.j.s.*

The editorial staff

Koltubayeva G.B.

Yerdesheva D.T.

Zhumageldina B.Zh.

Bailenova A.K.

Dzhamburshin K.A.

The certificate of registration of mass media

№17761-G from 25.06.2019 from

the Committee of Information and Archives

of the Ministry of Culture and Information

of the Republic of Kazakhstan

(Number and date of primary registration

№6592-Zh.07.09.2005.)

Address:

The Republic of Kazakhstan,

010000, Nur-Sultan, Mangilik el pr., 8

tel.: 8 (7172) 74-02-06

fax: 8 (7172) 74-14-43

www.iz.adilet.gov.kz

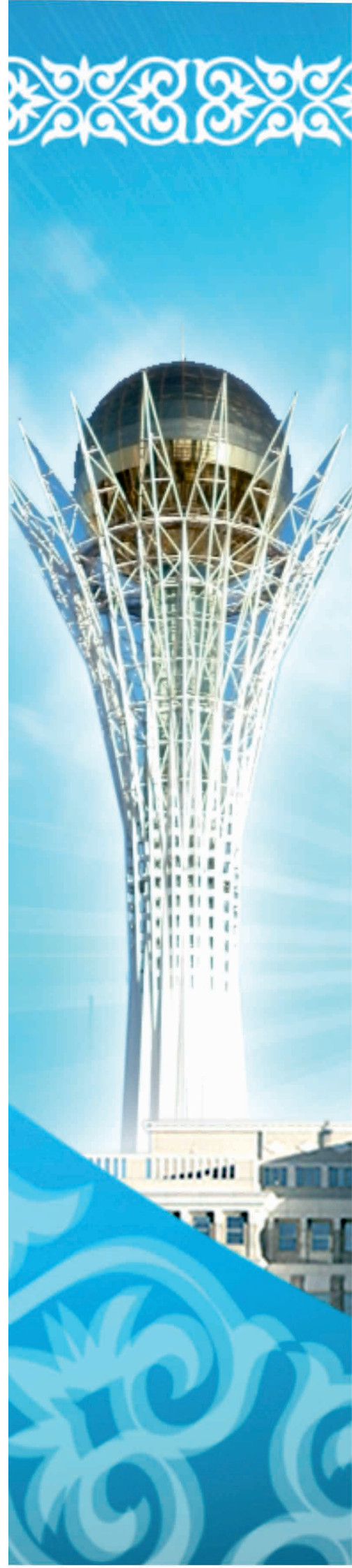
e-mail: instzak-kz@mail.ru,

institutzakonodatelstva@gmail.com

CONTENT

<i>Report of the Vice-Minister Pan N.V. during an extended session of the Ministry panel on the outcomes of Ministry of justice in 2018.....</i>	8
Editorial	16
<i>Report of the Minister of Justice of the Republic of Kazakhstan at the reporting meeting before the Public Council (May 31, 2019).....</i>	18
Constitutional and Administrative Law	
M.H. MATAYEVA Constitutional regulation of the parliaments of Kazakhstan and countries of Central Asia.....	22
B.K. NURGAZINOV, A.S. TULEPBAEVA Role of a court in administrative legal proceedings.....	31
T.I. RYAKHOVSKAYA (Novosibirsk) To the question of the general and original development of the constitutional law of Russia and Kazakhstan.....	38
R.K. SARPEKOV, S.S. SHISHIMBAYEVA Administrative procedural and administrative processual relations: the concept, features and their interrelation.....	44
A.B. KAIZHAKPAROVA, B.B. YERMEKBAYEV On legal nature institute of representative in administrative legal proceedings.....	51
Civil and Civil Procedural Law	
M.K. SULEIMENOV, A.E. DUSENOVA The interaction of courts and arbitration: problems of the theory and practice.....	58
T.I. MAKAROVA, G.T. DZHABAYLDAEVA (Minsk) Remediation as a direction of legal protection of lands.....	72
M.A. YESTEMIROV Brief review of the application of the requirement of uniformity in domestic judicial practice.....	77
Criminal law and Criminal procedure	
D.A. FINK Seizure of property for ensuring possible confiscation of in rem.....	82
A.T. KARIPOVA, Y.A. OMAROV, A.J. AKISHOV Legal fees in the criminal process: the concept and features.....	91
International and Comparative law	
O.N. TOLOCHKO (Minsk) International legal liability of states as a special kind of legal responsibility.....	100
È.B. ABDRASULOV, ZH.I. IBRAGIMOV, G.A. TOLEUKHANOVA Forming and strengthening the professional legal culture of public servants: foreign practice.....	107
A.K. KURMANOVA, K.E. ISMAGULOV The problem of the official interpretation of the institute of compulsion in international and national law.....	114
Legal monitoring	
A.G. KAZBAYEVA, N.N. OMAROVA Some aspects of development of legal monitoring and its prospects.....	122
M.H. KHASSENOV On the results of the analysis of legislation of the Republic of Kazakhstan on the state registration of rights to immovable property.....	130
M.I. DYACHUK Conciliating procedures in civil proceedings.....	141
A.S. RAMAZANOVA Problems of applications of mediation in Republic Kazakhstan.....	148
M.I. DYACHUK, A.S. KOZHABEKOVA Mediation in the regulation of inter-national and interreligious conflicts.....	154
Lawmaking practice in the official language	
G. K. AKYLBEKOVA Some issues of scientific linguistic expertise.....	162
D.M. SHYNGYSBAYEVA, N.A. KHAMZINA The translations of the terms: efficiency and problems.....	168
A.K. MAKHAMBETOVA About some alphabets based on Latin.....	175

Young scholar tribune	
L.A. ZHERZH (Irpen, Ukrain) Foreign experience in the prevention and prevention of crimes related to illegal transplantation.....	183
E.M. ELUBAI, N.B. MAUYTKALI From history of development of criminal politics of Republic of Kazakhstan for years his independence.....	192
M.E. TULEUOVA Legal regulation of bribery liability in international legal documents and legislation of some foreign countries.....	200
E.A. MUKHANBEDIEV “Law in action” of the guiding cases system: perspectives on three-level regulation and China’s experience.....	206
The Chronicle of Scientific Life	
Information note on the participation of the Institute of legislation and legal information of the Republic of Kazakhstan in the international scientific-practical conference within the framework of the Sapargaliyev readings on the theme “Actual issues of the implementation of the Concept of legal policy of the Republic of Kazakhstan (period from 2010 to 2020)” Almaty, April 5, 2019.....	219
Information note on the participation of representatives of the Institute of legislation and legal information of the Republic of Kazakhstan in the XVII international congress on the international public law «Blischenko readings» Moscow, April 13, 2019.....	224
Information note on the participation of the delegation of the Ministry of Justice of the Republic of Kazakhstan in the I International Law Forum «Tashkent Law Spring», April 24-26, 2019, Tashkent.....	228
Report of the Director of ILLI RK «The Convergence of Legal Systems: English Law and the Law of Kazakhstan».....	229
Information note on the round table «Prospects for the implementation of some elements of corporate law in the light of the national legislation analysis», Nur-Sultan, May 13, 2019.....	235
Information note on book fair.....	236
Information note on participation in the International Scientific and Practical Conference «Judicial legal policy», St. Petersburg, May 17-18, 2019.....	239
Information note on the International Legal Forum «Law and Economics: National Experience and Development Strategies», Novosibirsk, Russian Federation, May 22-24, 2019.....	244
The archive pages of the «Bulletin»	
R.G. MIRONOV Modern understanding of criminal punishment in the form of limitation of freedom (article in the Bulletin of the IL of the Republic of Kazakhstan, No. 2 (22) -2011, p. 38-40).....	246
K.E. ISMAGULOV, B.ZH. KYZDARBEBKOVA Back to the article of the doctor of law, R.G. Mironov «Modern understanding of criminal punishment in the form of limitation of freedom».....	249
Bibliography	
Review on the monograph of Zherebtsov A.N. and Pavlov N.V. “Administrative law enforcement practice: theoretical and practical aspects. - M.: Yustitsinform, 2018. - 167 p.....	253
Review of the textbook Doctor of Law, Professor. K.A. Bekyashev on public international law.....	255
Review on the monograph «Extremism in the modern world»: monograph/ed. by profs A.I. Bastrykin, V.P. Kirilenko, V.A. Shamakhov. St. Petersburg, Russia: NWIM RANEP. 2018. 444 p.....	257
Wise thoughts	260

УДК 347.1 (574)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА МЕДИАЦИЯНЫҢ ҚОЛДАНЫЛУ САЛАЛАРЫНЫҢ ПРОБЛЕМАЛАРЫ

Айнұр Серікханқызы Рамазанова

С. Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан мемлекеттік университетінің азаматтық құқық және азаматтық іс жүргізу кафедрасының доценті, заң ғылымдарының кандидаты, Өскемен қ., Қазақстан Республикасы; e-mail: aynura_9999@mail.ru

Түйін сөздер: құқық туралы дауларды шешудің баламалы тәсілдері; бітімгерлік рәсімдер; медиация; медиаторлар; арбитраж; жанжалдарды шешу; келіссөздер; құқықтарды қорғаудың соттан тыс нысандары.

Аннотация. Қазақстан Республикасындағы құқық туралы дауларды шешудің баламалы тәсілдерінің институттарын тәжірибелік салада іске асыруды және одан әрі енгізуді қарастыра отырып, заңдылық қоғамы бітімгерлік рәсімдердің мәртебесі мен құқықтық қызметін, әсіресе дауларды шешудің медиативтік технологиясын одан әрі заңнамалық бекітуге назар аударады, өйткені азаматтар мен заңды тұлғалардың құқықтары мен мүдделерін қорғаудың мұндай соттан тыс нысандары қоғамдық келісімді дамытуға, қоғамдағы қайшылықты азайтуға, сондай-ақ ұзақ мерзімді перспективада әріптестік қатынастарды дамытуға ықпал етеді.

Бүгінгі таңда біздің қазақстандық қоғамда медиация институтын қолдану осы механизм Қазақстан Республикасында даулар мен жанжалдарды шешудің әмбебап тәсілі ретінде қажет екендігін көрсетеді. Сонымен қатар, ҚР «Медиация туралы» заңын қолдануды зерделеу барысында медиацияны қолдану саласының кейбір мәселелері анықталды, сәйкесінше медиация саласындағы заңнамалық актілерге мониторинг жүргізіліп, шешу жолдары ұсынылды.

Қазақстан Республикасының медиация саласындағы нормативтік-құқықтық базасының жалпыланған талдауына, жеке-құқықтық қатынастардағы, сондай-ақ жария-құқықтық қатынастардағы құқық туралы дауларды шешу тәсілдері бойынша қазіргі теориялық көзқарастарға сүйене отырып, мақалада әлеуметтік шиеленісті, қоғамдағы жанжалды азайту, қоғамдық келісімді дамыту мақсатында медиацияны қолдану аясын кеңейту, сондай-ақ Қазақстан Республикасында мектеп медиациясын одан әрі енгізу ұсынылады. Біздің мемлекетте сот, сондай – ақ соттан тыс тәртіппен тараптар арасындағы ымыраға қол жеткізудің әртүрлі жолдары мен тәсілдерін заңнамалық бекіту және қолдану - азаматтар мен заңды тұлғалардың құқықтары мен бостандықтарын толыққанды іске асыруға, сондай-ақ қандай да бір салаларда бұзылған немесе даулы құқықтарды қорғауға ұмтылатын қоғам өмірінің қазіргі заманғы жағдайларынан туындайтын қажеттілік.

ПРОБЛЕМЫ СФЕР ПРИМЕНЕНИЯ МЕДИАЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Рамазанова Айнұр Серикхановна

Доцент кафедры гражданского права и гражданского процесса Восточно-Казахстанского государственного университета им. С. Аманжолова, кандидат юридических наук, г. Усть-Каменогорск, Республика Казахстан; e-mail: aynura_9999@mail.ru

Ключевые слова: альтернативные способы разрешения споров о праве; примирительные процедуры; медиация; медиаторы; арбитраж; разрешение конфликтов; переговоры; внесудебные формы защиты прав.

Аннотация. Рассматривая практическую реализацию и дальнейшее внедрение институтов альтернативных способов разрешения споров о праве в Республике Казахстан юридическая общественность обращает внимание на дальнейшее законодательное закрепление статуса и правовой деятельности примирительных процедур в Республике Казахстан, особенно медиативных технологии разрешения споров, поскольку такие внесудебные формы защиты прав и интересов граждан и юридических лиц способствуют развитию общественного согласия, снижению конфликтности в обществе, а также развитию партнерских отношений в долгосрочной перспективе.

На сегодняшний день применение института медиации в нашем казахстанском обществе показывает, что данный механизм необходим в Республике Казахстан как универсальный способ разрешения споров и конфликтов. Более того, в процессе изучения применения Закона РК «О медиации» в практической плоскости были выявлены некоторые проблемы сферы применения медиации, соответственно был проведен мониторинг законодательных актов в сфере медиации и предложены пути решения.

Исходя из обобщенного анализа нормативно-правовой базы Республики Казахстан в сфере медиации, существующих теоретических взглядов по способам разрешения споров о праве как в частно-правовых отношениях, так и в публично-правовых, в статье в целях снижения социальной напряженности, конфликтности в обществе, развития общественного согласия, предлагается расширение сферы применения медиации, а также дальнейшего внедрения школьной медиации в Республике Казахстан. Законодательное закрепление и применение разнообразных путей и способов достижения компромисса между сторонами как в судебном, так и во внесудебном порядке в нашем государстве – необходимость, продиктованная современными условиями жизни общества, которое стремится к полноценной реализации прав и свобод граждан и юридических лиц, а также защите нарушенных или оспариваемых прав в тех или иных сферах.

PROBLEMS OF APPLICATIONS OF MEDIATION IN REPUBLIC KAZAKHSTAN

Ramazanova, Ainur S.

Associate Professor of civil law and civil process
of the East Kazakhstan state University. S. Amanzholov, PhD,
Ust-Kamenogorsk, Republic of Kazakhstan;
e-mail: aynura_9999@mail.ru

Keywords: alternative methods of dispute resolution on the law; conciliation; mediation; mediators; arbitration; conflict resolution; negotiations; non-judicial forms of protection of rights.

Abstract. Considering the practical implementation and further implementation of the institutes of alternative dispute resolution on the law of the Republic of Kazakhstan the legal community drew attention to further legislative consolidation of the status and activities of legal mediation procedures in the Republic of Kazakhstan, especially the mediation of technology disputes, such as extrajudicial forms of protection of rights and interests of citizens and legal entities contribute to the development of social harmony and the reduction of conflicts in the society, and the development of partnerships in the long term.

To date, the use of mediation in our Kazakh society shows that this mechanism is necessary in the Republic of Kazakhstan as a universal way to resolve disputes and conflicts. Moreover, in the process of studying the application of the Law «On mediation» in practice, some problems of the scope of mediation were identified, respectively, the monitoring of legislative acts in the field of mediation was carried out and solutions were proposed.

Based on the generalized analysis of the legal framework of the Republic of Kazakhstan in the field of mediation, the existing theoretical views on the methods of dispute resolution on the law both in private and public relations, in order to reduce social tension, conflict in society, the development of public consciousness, it is proposed to expand the scope of mediation, as well as further implementation of school mediation in the Republic of Kazakhstan. Legislative consolidation and application of various ways and means of reaching a compromise between the parties both in court and out of court in our state is a necessity dictated by the modern conditions of life of the society, which strives for the full realization of the rights and freedoms of citizens and legal entities, as well as the protection of violated or disputed rights in.

Қазақстан Республикасында бүгінгі қоғамның даму кезеңінде бітімгерлік рәсімдер (медиация, арбитраж, партисипативтік рәсімдер және т.б.) арқылы бұзылған құқықтар мен заңды мүдделерді қорғаудың маңызы айтарлықтай өзекті болып отыр. Бұл нарықтық экономика жағдайындағы қоғамдық қатынастар мемлекеттің, олардың мекемелерінің, ұйымдарының, сондай-ақ жеке тұлғалардың, заңды тұлғалар-

дың әртүрлі құқықтық, саяси, экономикалық, әлеуметтік, мәдени және басқа да қатынастардағы өзара іс-қимылының өсуімен сипатталады. Сонымен қатар, тәжірибе көрсеткендей, өзара іс-қимылының барысында аталған субъектілер көбінесе өз шешімін талап ететін жанжалды жағдайлар мен дауларға түседі. Туындаған дауларды шешуде дауларды бейбіт жолмен шешудің тарихи қалыптасқан құқықтық құралдары

(келіссөздер, мейірімді қызметтер, делдалдық, арбитраж, медиация, сот талқылауы) маңызды рөлге ие.

Құқық туралы дауларды шешудің балама тәсілдері - юрисдикция нысанының нарықтық қатынастарына неғұрлым барабар, өйткені бірнеше сот сатыларынан кейін өтуді болжайтын мемлекеттік сот тәсіліне қарағанда, татуластыру рәсімдері тараптардың арбитраждарды (медиаторларды) таңдау бостандығына, үлкен құпиялылыққа және арзандылыққа байланысты бірқатар артықшылықтарға ие.

Зерттеу тақырыбының өзектілігі бүгінгі таңда, 2015 жылы 31 қазанда ҚР Азаматтық Процестік кодексі¹, 2011 жылы 28 қаңтарда «Медиация туралы» ҚР Заңы², 2016 жылы 8 сәуірде «Арбитраж туралы» ҚР Заңы³ қабылданғаннан кейін, Қазақстан Республикасындағы құқық туралы дауларды шешудің баламалы түрлерін одан әрі теориялық әзірлеу және жан-жақты зерттеу азаматтық қоғам мен оның институттарының дамуының объективті үрдістерін бейнелейтіндіктен теориялық және тәжірибелік қызығушылыққа ие. Осыған байланысты, жеке-құқықтық қатынастар саласында сот төрелігін жүзеге асырудағы мемлекеттік соттардың рөлі қаншалықты жоғары бағаланса да, құқықтық дауларды шешудің баламалы тәсілдерінің маңызын жете бағаламауға болмайды.

Азаматтық құқықтарды қорғаудың баламалы тәсілі бүкіл әлемдік тәжірибеде кеңінен дамыған және де экономиканың прогресімен ол одан әрі дамитын болады. Салыстыру үшін АҚШ-та дауларды реттеудің баламалы құралдарын қарастырсақ.

«Дауларды шешудің соттан тыс нысандары америкалық құқықтық жүйенің ажырамас элементі болып табылады. Олар қымбат тұратын, ресми және ұзақ рәсімдегі әділ сот төрелігінің баламасы ретінде пайда болды. Осы нысандарды белгілеу үшін «дауларды реттеудің баламалы құралдары» (Alternative Dispute Resolution) жалпы термині және ресми аббревиатура – ADR қабылданды.

Америкалық заңгерлер қазіргі уақытта дауларды реттеудің жиырма түрлі процедурасын атайды. Жалпы қабылданған ADR-ді үш негізгі түрге бөлген:

1. Келіссөздер (negotiation) - дауды тараптардың өзге тұлғалардың қатысуынсыз тікелей реттеуі;

2. Делдалдық (mediation) - тараптардың келісімге қол жеткізуіне ықпал ететін тәуелсіз бейтарап делдалдың көмегімен дауды реттеу;

3. Төрелік (arbitration) – тараптар үшін міндетті шешім шығаратын тәуелсіз бейтарап тұлға - төрешінің көмегімен дауды шешу.

Көрініп тұрғандай, осындай бөлу үшінші тұлғаның келіспеушіліктерін реттеуге қатысу немесе оның өкілеттігі туралы өлшемдер болып табылады. Осы үш негізгі түрдің элементтері әртүрлі нұсқаларға біріктіріледі. Сондықтан келіссөздер әрдайым кез келген басқа процедураның бөлігі болып табылады.

«Тараптар келісімге қол жеткізбеген жағдайда дауды төрелік тәртібімен шешуге уәкілетті делдал - төреші көмегімен дауды реттеуді білдіретін «делдалдық - төрелік» (mediation) нысаны кең таралған» [1; 92 б.].

Қазіргі қоғам азаматтардың жеке азаматтық-құқықтық қатынастардан бастап жария-құқықтық қатынастарға дейін кез келген салада коммуникативтік өзара іс-қимыл жасау қабілетіне аса мұқтаж. Ол үшін әлеуметтік интеллектті, ынтымақтастық менталитетті, қоғамдағы әлеуметтік әріптестікті дамыту қажет. Сонымен қатар, құқық туралы дауларды татуластыру әдістері арқылы шешудің баламалы тәсілдерін одан әрі дамыту қоғамдық келісім, қоғамдағы жанжал деңгейін төмендету, адамгершілік құндылықтарға сүйенетін, адам өміріне, жеке адамның әл-ауқаты мен үйлесімді дамуына, бірінші орынға жағымды қоғамдық өзара іс-қимылға негіз қалай отырып, осы міндеттерді шешуге ықпал етеді.

Зерттеуші Каратаев И.А. медиацияның өзекті мәселерін қарастырып, «...алайда, медиацияны кеңінен тарату және осы мәселе бойынша нормативтік базаны жетілдіру, егер азаматтардың менталитеті, олардың құқықтық мәдениеті мен құқықтық санасының деңгейі сияқты факторлар ескерілген жағдайда ғана мүмкін болатынын атап өту қажет. Біздің ойымызша, бұл проблеманы шешу барлық деңгейдегі мемлекеттік билік органдарының, оның ішінде жергілікті өзін-өзі басқару органдарының, бұқаралық ақпарат құралдарының және медиаторлардың өздерінің белсенді ағартушылық жұмысында көрінеді» - дейді [2; 74 б.]. Осы пікірмен келісе отыра, Қазақстан Республикасында да медиацияның кеңінен таратылуы қолданылу саласының нормаларына, медиацияның мәселелерін заңға сәйкес шешілуіне байланысты.

Медиацияның қолданылу саласы ҚР «Медиация туралы» Заңының 1 бабында белгіленген. Егер Қазақстан Республикасының заңдарында өзгеше белгіленбесе, жеке және (немесе) заңды тұлғалар қатысатын азаматтық, еңбек, от-

¹ ҚР Азаматтық процестік кодексі 2015 жылғы 31 қазанда қабылданған (15.01.2019 ж. өзгерістер мен толықтырулармен) // <http://online.zakon.kz/>

² ҚР Медиация туралы Заңы № 401-IV 2011 жылғы 28 қаңтарда қабылданған (31.10.2015 ж. өзгерістер мен толықтырулармен) // <http://online.zakon.kz/>

³ ҚР Арбитраж туралы Заңы №488-V 2016 жылғы 8 сәуірде қабылданған // <http://online.zakon.kz>

басылық және өзге де құқықтық қатынастардан туындайтын, сондай-ақ онша ауыр емес және ауырлығы орташа қылмыстар туралы, қылмыстық теріс қылықтар туралы істер бойынша қылмыстық сот ісін жүргізу барысында қаралатын даулар (жанжалдар) және атқарушылық іс жүргізуді орындау кезінде туындайтын қатынастар медиацияның қолданылу саласы болып табылады.

Философиялық тұрғыдан алып қараса, жанжал – бұл адам өмірінің табиғи бөлігі, өсу дәлізі, динамика, ынталандыру деп белгіленген. Бірақ кез-келген қақтығыстан шығынсыз, жүйкесіз, ақшасыз, уақытсыз шығу жақсы. Сондықтан, дауларды медиация жолымен реттеу - бұл қазіргі заманғы өркениетті қоғамның қажеттілігі⁴.

Тартыс, конфликт (лат. *conflictus* – қақтығыс) – екі немесе бірнеше жақтардың қарым-қатынасы барысында мақсаттары мен көзқарастарының өзара қарама-қайшылығы. Тартыс әлеуметтік және бейәлеуметтік болып екіге бөлінеді. Әлеуметтік тартыс субъектілері адамдар, ал бейәлеуметтік тартысқа табиғат құбылыстары жатады⁵ ҚР «Медиация туралы» Заңында белгіленген осы ұғымдар мағынасы бойынша бірдей сияқты анықталған, бірақ түсініктеріне сәйкес «конфликт» ұғымы ауқымды болып келеді.

«Жанжал тұжырымдамасы» атты мақаласында Пратек Дейв қақтығысқа қатысты үш түрлі көзқарас немесе тәсілдер бар деп көрсетеді. Олар мыналар:

1. Дәстүрлі көзқарас: ол қақтығыстың кез келген түрі жаман деп болжайды, сондықтан оны болдырмау керек. Бұл термин дәстүрлі түсінікте теріс коннотация болып келеді. Бұл адамдар арасындағы жақсы қарым-қатынас пен сенімнің болмауы, сондай-ақ басшылардың өздеріне бағынысты қызметкерлердің қажеттіліктерін түсінуге және әрекет етуге қабілетсіздігі нәтижесінде айтарлықтай дәрежеде қаралады.

2. Адам қарым-қатынасына көзқарас: осы тәсілге сәйкес, қақтығыс табиғи болмай қоймайтын құбылыс болып табылады және сондықтан кез келген ұйымнан толығымен жойылуы мүмкін емес. Бұл жағдайда жанжал оң деңгейде қаралады, өйткені жанжал топтың жұмысын жақсартуға әкелуі мүмкін деген болжам айтылады.

3. Өзара іс-қимылға көзқарас: ең соңғы тәсіл, яғни өзара іс-қимылға көзқарас, қақтығыстың белгілі бір деңгейі топтың тиімді жұмыс істеуі үшін өте қажет екенін көрсетеді. Тіпті ынтымақтас топты өзгерістер мен инновацияларға деген қажеттіліктерге беймәлім, жауап бермейтін статикалық, беймәлім етуге болады

[3; 40 б.]. Сондықтан ҚР «Медиация туралы» Заңында қаралатын даулар (жанжалдар) деп бірдей ұғым ретінде қарастырмай, «және» деген сөзді кірістіріп «даулар және жанжалдар» деп белгіленген дұрыс болар еді.

ҚР «Медиация туралы» Заңының 1 бабының 3 тармағында тараптардың бірі мемлекеттік орган болып табылатын кезде, жеке және (немесе) заңды тұлғалар қатысатын азаматтық, еңбек, отбасылық және өзге де құқық қатынастарынан туындайтын дауларға (дау-шарларға) медиация рәсімі қолданылмайды деп белгіленген.

Бірақ тәжірибе көрсеткендей кейбір жағдайларда, мысалы білім беру (орта, орта кәсіптік, жоғары), медициналық қызмет көрсету саласында, дауды шешуге ұмтылып отырған тараптардың бірі мемлекеттік нысанындағы заңды тұлға болса, әрине медиациялық келісімді жасауға мүмкіндік жоқ. Сондықтан, ҚР «Медиация туралы» Заңының 1 бабының 3 тармағына келесідей өзгеріс енгізілсе: «Тараптардың бірі заңды тұлғаның мемлекеттік нысаны бар білім беру немесе медициналық мекеме болып табылатын білім беру, медициналық қызмет көрсету саласында туындайтын даулар мен жанжалдарды қоспағанда, тараптардың бірі мемлекеттік орган болып табылатын кезде, жеке (немесе) заңды тұлғалар қатысатын азаматтық, еңбек, отбасылық және өзге де құқықтық қатынастардан туындайтын дауларға және жанжалдарға медиация рәсімі қолданылмайды». Бұл ұсынысты растау үшін ҚР Конституциясының⁶ 6 бабының 1,2 тармағында Қазақстан Республикасында мемлекеттік және жеке меншік танылатынын және тең дәрежеде қорғалатынын атап өту қажет. Меншік міндеттейді, оны пайдалану бір мезгілде қоғамдық игілікке қызмет етуге тиіс, тиісінше тараптардың бірі заңды тұлғаның мемлекеттік білім беру нысаны бар немесе медициналық мекеме болып табылатын даулы субъектілер арасында медиацияны қолдану мүмкіндігі мәселесінде, тәжірибелік салада әбден қолдануға тиіс, өйткені азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғау кез келген құқықтық және әлеуметтік мемлекеттің жоғары құндылықтары болып табылады.

Тлембаева Ж.У. өзінің «Әкімшілік және өзге де жария-құқықтық қатынастардан туындайтын құқықтық дауларды соттан тыс реттеу Қазақстан Республикасындағы жағдайы мен даму болашағы» атты зерттеуінде Қазақстан Республикасындағы тіпті әкімшілік және өзге де жария-құқықтық қатынастардан туындайтын құқықтық дауларды соттан тыс реттеу институтын қолдану перспективаларымен, сондай-ақ әкімшілік дауларда медиацияны қолданудың

⁴ Что такое конфликт? // <https://kk.wikipedia.org>

⁵ Что такое борьба? // <https://kk.wikipedia.org>

⁶ ҚР Конституциясы 1995 жылы 30 тамызда қабылданған (23.03.2019 ж. өзгерістер мен толықтыруларымен)

артықшылықтарымен байланысты мәселелер бүгінгі таңда үлкен өзектілікке ие болады деп анықтаған [4].

Әкімшілік дауларды шешу кезінде дауларды соттан тыс шешу құралдарын пайдаланудың себептері келесідей:

- әкімшілік органдармен қарым-қатынаста азаматтың іс жүргізу жағдайын жақсарту;

- экономикалық орындылығы;

- мемлекеттік институттардың қақтығыстарды басқару қабілетін жетілдіру;

- сотта әкімшілік дауларды қарау нәтижелеріне қанағаттанбаушылық - сот қорғау құралдары күтілгендерге сәйкес келмейді;

- мемлекеттік органдардың шешім қабылдау рәсімдерін контрактыландыру [5].

Бұған сондай-ақ қоғамдық қатынастар субъектілерінің дербестігі мен дербестігінің өсуі, жеке құқықтық бастауларды жариялы-құқықтық салаға біртіндеп ықпалдастыру, мемлекеттің рөлін және оның азаматтармен өзара іс-қимылының сипатын өзгерту сияқты факторлар ықпал етеді. Және, соның салдарынан, мемлекеттік билік және жергілікті өзін-өзі басқару органдарының қатысуымен дауларды шешу тәсілдерін жетілдіру қажеттілігі қалыптасады [4].

Алайда, Тулепбаева А.С., Макенов Т.Қ. айтуынша жария дауларды сотқа дейін реттеу салыстырмалы жаңа институт, сондай-ақ Қазақстан Республикасы жүргізіп отырған, жария дауларды сотқа дейін реттеу институтын дамытуды кеңейтуге бағытталған әкімшілік реформа болып табылатынына байланысты оның ұғымын заңнамалық бекітуді қажет етеді [6; 159 б.].

Қазақстан Республикасының әлеуметтік саласында бүгінгі таңда медиацияны қолдану арқылы құқық туралы дауларды шешудің баламалы тәсілдерін одан ары дамыту және толыққанды енгізу мынадай себептерге негізделген: әлеуметтік шиеленіс, қоғамдағы жанжалдық, ұлтаралық қатынастардың шиеленісуі; көші-қон процестерінің күшеюі, ұлтаралық және конфессияаралық проблемалардың шиеленісуі; көпұлтты қоғамда өмір сүруге, мәдениетаралық диалог жүргізуге дағдылану қажеттілігін қалыптастыру; күн сайын халықаралық нормалар мен стандарттарға, кез келген саладағы жұмыс әдістері мен технологияларына көшу; отбасының іргелі қоғамдық институт ретіндегі рөлін әлсірету және осы рөлді білім беру мекемелеріне жүктеуі; қоғамдағы бей-әлеуметтік көріністер: мысалы, балалар нашакорлығы, маскүнемдік, қадағалаусыздық және панасыздық, балалар және жасөспірімдер қылмыстары, кәмелетке толмағандар жасайтын құқық бұзушылықтар, суицидтік мінез-құлықтың көрінісі және т. б.

Әрине, осы мәселелердің ішіндегі азаматтардың әл-ауқатына байланысты ең басты, маңызды сұрақтардың бірі ол қоғамдағы бү-

гінгі экономикалық дағдарыста қалыптасқан азаматтардың әлеуметтік жағдайлары (медициналық, тұрғын үй мәселелері және т.б.), отбасылық жанжалдардың көбейуі, біздің болашақ жастарымыздың мәселелері (білім саласы, жасөспірімдердің құқық бұзушылықтары және т.б.). Сондықтан, осы мәселелерге өте мықты шешім, көмек қажет, қай тараптардан болмасын – мемлекет тарапынан да, қоғамнан да, заңгерлерден да, татуластырушылардан (медиаторлар, арбитрлар және т.б.) да, дау қатысушыларының өздерінен де.

Бәріне мәлім, қай жерде болмасын кәмелетке толмаған оқушылар арасында даулы жағдайлар жиі орын алады. Бұл факт құқық бұзушылық және қылмыс статистикасымен, сондай-ақ жоғары сынып оқушыларының сұрау материалдарымен расталады. Сауалнама нәтижесі бойынша әдеттегідей, бірінші орында достармен және сыныптастармен қақтығыстар (тиісінше 57% және 48%), екінші, үшінші орында ата – аналармен қақтығыстар (32%), төртінші орында-педагогтармен (12 %). Бұл ретте мектептер бір жағынан, «баланың өмірі» мен статистиканы өз - өзіне бүлдірмеу үшін, ал екінші жағынан, әдеттегідей, дауды әкімшілік әдіспен шешуді ғана ұсынады.

Осы мәселені шешу аясында білім беру ортасы үшін тиімді және бүгінгі қоғам талаптарына сай механизмнің бірі мектеп қызметінің татуласу орындарының ұйымдастырылуы және жетілдіруі қажет болып отыр. Мысалы, жетекші (медиатор) ретінде қызметте мектеп оқушылары - жасөспірімдер жұмыс істесе, тек қана медиатордың, оқытушылардың, психологтардың көмегімен дауларды шешу ғана емес, сол жанжалдарды алдын алып, заңсыз әрекеттерді болдырмаудың тиімді жолын көрсетуші еді деп айтуға болады. Әрине, бұл жағдайда жасөспірімдер ересек куратордың басшылығымен жұмыс істейді, арнайы психологиялық оқытудан өтеді, сонымен қатар болашақ ересек өміріне де қажет дағдыларды игеріп, жанындағы сенім білдірген сыныптастар тарапынан көмек көрсетуші, дұрыс жолды тауып беретін тұлға ретінде көрінуі әбден ықтимал.

Бүгінгі күні медиацияны Қазақстан Республикасы аумағында ары қарай қолдану және еңгізу жолында мектеп медиациясы жобалары қарқын дамуда, себебі инновациялық, цифрлік технологиялар даму заманында күнделікті тыныс-тіршіліктің өзгеруіне, жұмыстардың күрделенуіне байланысты, ата-аналар мен баланың (жасөспірімнің) ортасындағы психологиялық контактының жоғалуына байланысты, қоғамымызда әр түрлі жағымсыз жағдайлар орын алып жатады. Сондықтан, мектеп медиациясы қызметі жобасын ары қарай дамытып, білім беру мекемесіне қатысушылар арасындағы, оның ішінде ата-аналар, оқушылар мен мұғалімдер (бір жағынан) және білім беру ме-

кемесінің әкімшілігі (екінші жағынан) арасындағы дауларды және жанжалдарды реттеуді көздеу керек, оларды табысты шешу кезінде орта мектептердің білім беру нысаны «мемлекеттік мекеме» болып табылса да заңға сәйкес медиативтік келісім жасасу мүмкіндігін беру керек.

Мемлекет басшысы қоғамдық сананы жаңғыртудың мемлекеттік бағдарламасында көрсеткеніндей, кез келген қазақстандыққа, тұтастай алғанда, ХХІ ғасырға лайықты қасиеттерге ие болу қажет. Арасында шартсыз алғышарт ретінде осы сияқты факторлар бұл компьютерлік сауаттылық, шет тілдерін білу, мәдени ашықтығы. Сондықтан да «Цифрлық Қазақстан» бағдарламасы да, үштілділік бағдарламасы да, мәдени және конфессиялық келісім бағдарламасы да – ұлттың (барлық қазақстандықтардың) ХХІ ғасырдағы өмірге дайындығының бір бөлігі. Бұл біздің бәсекеге қабілеттілігіміздің бір бөлігі⁷.

Қорытындылай келе, нарықтық экономика жағдайында бұзылған құқықтарды қорғаудың баламалы тәсілдерінің болуы, татуластыру рәсімдерінің жетілдірілуі азаматтық қоғам мен оның институттарын дамыту үшін үлкен маңызға ие, осыған байланысты Қазақстан Республикасында бітімгерлік рәсімдердің мәртебесі мен құқықтық қызметін кеңейтіп, одан әрі заңнамалық тұрғыдан бекіту қажет.

Жоғарыда баяндалғанның негізінде және Қазақстан Республикасында медиация институтын одан әрі дамыту мақсатында келесі ұсы-

ныстар жасалды:

1. Қазақстан Республикасында медиацияның қолданылу саласының уақтылы шешілуі әлеуметтік қатынастарды үйлестіруге, жанжалдар мен шиеліністердің қолайлы реттелуіне және әріптестік іскерлік қатынастарды дамытуға жәрдемдесуге ықпал етеді. Бітімгерлік рәсімдердің медиация тәсіліне қолданылу саласын шет елдер тәжірибесіне сай кеңейту қажет;

2. нарықтық заман жағдайындағы экономикалық дағдарыстың әсерінен қоғамдық қатынастар күрделі түсуде, сондықтан ҚР «Медиация туралы» Заңының 1 бабының 3 тармағында медиацияның қолдану ауқымын кеңейту қажет, әсіресе даудағы тараптардың бірі мемлекеттік нысанындағы заңды тұлға болса да (білім беру немесе медициналық мекеме және т.б.), өйткені азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғау кез келген құқықтық және әлеуметтік мемлекеттің жоғары құндылықтары болып табылады;

3 Қазақстан Республикасында мектеп медиациясы қызметі жобасын ары қарай дамыту үшін ҚР «Медиация туралы» Заңына өзгерістер еңгізу қажет, себебі білім беру мекемесінде қатысушылар арасындағы, оның ішінде ата-аналар, оқушылар мен мұғалімдер және білім беру мекемесінің әкімшілігі арасындағы дауларды және жанжалдарды дер кезінде реттеу, алдын алу болашақ ұрпағымыздың тәрбиесін жақсартуға, қоғамдық сананы жаңғыртуға, қоғамдағы әлеуметтік әріптестікті дамытуға әкеледі.

ӘДЕБИЕТ

1. Носырева Е. *Альтернативные средства урегулирования споров в США // Хозяйство и право. - 1998. - № 1. - С. 90-96.*
2. Каратаев И. А. *Актуальные проблемы процедуры медиации в России и пути их решения // Актуальные проблемы права: материалы V Междунар. науч. конф. (г. Москва, декабрь 2016 г.). - М.: Буки-Веди, 2016. - С. 74-77.*
3. Prateek Dave *Concept Of Conflict In Organisational Behaviour, Types And Sources Of Conflict // Indiastudychannel. - 2012. - P.40*
4. Тлембаева Ж. У. *Внесудебное урегулирование правовых споров, возникающих из административных и иных публично-правовых отношений в Республике Казахстан: состояние и перспективы развития // http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=37502772#pos=5-250*
5. Калашикова С. И. *Медиация в сфере гражданской юрисдикции. - М.: Инфотропик Медиа, 2011. - 304 с.*
6. Түлепбаева А. С., Мakenов Т. К. *Правовая природа института досудебного урегулирования споров, вытекающих из публичных правоотношений // Вестник Института законодательства РК. - 2018. - №5 (54) - 154-160 с.*

REFERENCES

1. Nosyreva E. *Alternativnye sredstva yregulirovaniya sporov v SShA // Hoziaistvo i pravo. - 1998. - № 1. - S. 90-96.*
2. Karataev I. A. *Aktyalnye problemy protsedury mediatsii v Rossii i pyti ih reshenua // Aktyalnye problemy prava: materialy V Mejdynar. naych. konf. (g. Moskva, dekabr 2016 g.). - M.: Byki-Vedi, 2016. - S. 74-77.*
3. Prateek Dave *Concept Of Conflict In Organisational Behaviour, Types And Sources Of Conflict // Indiastudychannel. - 2012. - P.40*
4. Tlembaeva J. U. *Vnesudebnoe yregulirovanie pravovyh sporov, vznikayih iz administrativnyh i inyh pyblichno-pravovyh otnoshenu v Respyblike Kazahstan: sostoianie i perspektivy razvitiua // http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=37502772#pos=5-250*
5. Kalashnikova S. I. *Mediatsiua v sfere grajdanskoi iyrisdiktsii. - M.: Infotropik Media, 2011. - 304 s.*
6. Tylepbaeva A. S., Makenov T. K. *Pravovaiia priroda instityta dosydebnogo yregylirovaniya sporov, vytekayih iz pyblichnyh pravootnoshenu // Vestnik Institutya zakonodatelstva RK. - 2018. - №5 (54) - 154-160 s.*

⁷ Программная статья Н. А. Назарбаева «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» // <https://informburo.kz/stati/statya-prezidenta-vzglyad-v-budushchee-modernizaciya-obshchestvennogo-soznaniya.html>